

1

ЩО ТАКЕ ЕКОНОМІКА?

Ще ти: поглянь на себе.
Ти маєш речі. Класно. Може, вони тобі подобаються, а може, і ні. Може, ти їх вибрав, а може, тобі їх придбали. Зверни увагу на два важливі слова: *вибрав* і *придбали*. Продовжмо. Яке в тебе взуття? Елегантне, зручне, кольорове? Ти можеш у ньому займатися спортом? Чи для цього потрібна інша пара? Воно водонепроникне? Чи взуваєш чоботи, коли дощить? До речі, яка погода на вулиці? Спекотно чи прохолодно? Тобі потрібен пуховик чи легка куртка? Чи нові штани, бо ти погладшав, або пасок, щоб вони не спадали? Що любиш їсти? Хто купує їжу? Ти? Знаєш, як купувати? Та невже? А готувати? Миєш посуд? Знаєш, відки береться гаряча вода? Скільки її споживаєш?

Ти бачив лічильник води? А газу чи світла? Ти навіть гадки не маєш, що таке лічильник?

Попроси рідних показати тобі його.

Ти побачиш, що щодня ми «споживаємо» воду, світло та газ, поповнюємо рахунок на телефоні, платимо за телебачення та інші послуги. Пропоную на цьому зупинитися.

До речі, ми так і не привіталися. Привіт!

Про все це я запитав, щоб ти уявляв, над чим економісти працюють щодня. Вони переймаються тим, чому люди в усьому світі хочуть мати речі і що за це готові віддати.

Ми всі це робимо. Ти, ми, усі люди. Це твій світ. І наш також. Тобі просто подобаються штани або спідниця. А нам, навпаки, ні: ми віддаємо перевагу іншим речам. Ти хочеш піти в кінотеатр, щоб подивитися один фільм, а ми бажаємо переглянути інший. У суботу ми не хочемо грати в футбол, як ти. Нам потрібен футбольний м'яч, бутси, бо на полі повно багнуки. А ще потрібні футболки різних кольорів. Ти знаєш, що тобі не подобається бути брудним. А нам не подобаються відеоігри, точніше — не зараз.

Якщо придивишся, то зрозумієш, що є безліч речей, з якими можна щось робити, які можна носити, на які можна дивитися або навіть слухати. Ідеї, мрії, бажання, місця, які хотів би відвідати, і місця, куди нізачо не поїхав би. Місця, де є те, що прагнув би побачити, де можна купити якісь речі або задовольнити інші свої потреби.

Ти хочеш зрозуміти, хто виготовляє речі, хто їх пропонує, хто пропонує тобі їх створити? Чому кожна річ має ціну? Чому вона саме така, а не інакша? Чому тобі подобаються саме ці речі? Як можна навчитися вибирати найкраще для себе і як запропонувати людям найкраще для них? Ось так ти й вивчаєш економіку.

Отже, якщо сказати просто, то економіка — це сукупність ресурсів, якими ми володіємо, і способи, як їх використати, щоб задовольнити наші потреби або поліпшити наш добробут. Водночас це дисципліна, що вивчає, як усе згадане працює.

Розуміючи економіку, ти зможеш краще збагнути, як поводишся і чому. Також ти зрозумієш поведінку інших людей, коли вони мають ресурси або хочуть їх використати чи обміняти.

Отже, що таке ресурси? Ми могли б узагальнити їх так:

1 ПРИРОДНІ
РЕСУРСИ

2 ЧАС

3 ГРОШІ
(ЕКОНОМІЧНИЙ РЕСУРС)

4 ПРАЦЯ
(СТРУДОВИЙ РЕСУРС)

5 ДРУЗИ
(СОЦІАЛЬНИЙ РЕСУРС)

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Складно? Не хвилюйся: невдовзі ми повернемося до цієї інформації.

Усі згадані «економічні» поняття — це насамперед спосіб мислення. Вони допоможуть зрозуміти тобі, як функціонує довкілля, які його рушійні та гальмівні чинники.

Ми всі — частина економіки: нам життєво потрібно їсти, проте в кожного різні смаки. Коли в кімнаті холодно, ми вкриваємося, але кожен робить це по-своєму.

Чому?

Ми всі — частина економіки, але є безліч речей, якими відрізняємося.

У всіх різні бажання. Ми володіємо різними речами. Можемо обмінюватися ними з людьми, які їх потребують або хочуть мати.

Однак, на жаль, у нас не завжди є вибір. Або він не завжди раціональний. Ми не завжди рівноцінно обмінємо речі, бо досить складно визначити їхню «цінність».

Може, тобі подобається плюшева іграшка. Наприклад, жовте курча. Ти завжди береш його з собою, коли лягаєш спати. Не хвилюйся, ми все розуміємо: у нас теж є іграшки для сну. Однак ти ніколи не обміняєш жовтого курчати на жовтого ведмедя. Навіть на десяток жовтих ведмедів. Навіть на сотню. А може, обміняєш?

То яка цінність жовтого курчати? Скільки ти за нього заплатив/ла? Не забагато? Чи курча було дешевше, бо одного разу в нього відірвалася лапка?

Яка ж цінність жовтого курчати? Для економіки як науки такого запитання замало. Важливо розуміти, яка цінність цього виробу для ТЕБЕ.

Усі люди однаково мислять: намагаються отримати найпотрібніші для виживання речі (їжу, житло, одяг) й те, що подобається найбільше (наприклад, жовте курча), витративши якомога менше ресурсів.

Ніхто ніколи не робить нічого ідеально, ба більше, ніхто ніколи не знає напевно, чи його вчинки правильні. Саме тому ми вирішуємо, чого потребуємо чи прагнемо найбільше, зазнаючи впливу емоцій.

Ми знаємо, що тобі подобається жовте курча. Тут нема чого соромитися, бо це старе плюшеве опудало з відірваною лапкою таке дороге для тебе. Ти чудово знаєш, що без нього твоє життя не змінилося б, але тримаючи його під ліжком, почувався щасливішим.

Вивчати економіку — це вивчати себе, своє ліжко і своє курча. Щастя теж має значення. Усе має значення.

Тепер, коли ми це пояснили, якщо хочеш, можемо почати. Отже, у всіх нас є жовте курча.

Звідки воно взялося?

Е-е-е ні, жодного Святого Миколая.

Ми придбали його на ринку.

Усі на ринок!

Ринок — це не місце. Це не базарчик на розі сусідньої вулиці. Це *ширше* поняття.

Ринок — це сукупність обмінів, які люди здійснюють між собою. Об'єкт таких обмінів — щось матеріальне чи нематеріальне, або активи.

Трохи перепочинь, переведи дух. Це не так складно, як здається на перший погляд. Ти вже зрозумів, як працює обмін. Тобі дають щось, а у відповідь отримують рівноцінну річ. Якщо йдеться, наприклад, про статуетку, то це матеріальний актив. Якби це була інформація про фінал фільму, то це був би нематеріальний актив. Якщо тобі допомагають з домашнім завданням, а ти натомість стрижеш газон, це обмін видами діяльності.

Коли люди встановлюють правила таких обмінів, виникає ринок. Його правила можуть бути найрізноманітніші: статуетками обмінюються тільки на пів дня; старі комікси продають лише в певній книгарні; відеоіграми обмінюються після того, як пройдуть останній рівень.

Людство завжди мало ринок, навіть 4000 років тому. За часів Римської імперії були побудовані чудові дороги, щоб швидше обмінюватися речами, виробленими надто далеко. Ці речі доправляли в Рим, щоб продати їх найбагатшим громадянам.

Ось тобі запитання: чому потрібно дуже далеко йти, щоб знайти щось, доправити його до вихідної точки й там продати?

Відповідь проста: бо ти відчув можливість отримати прибуток.

Інакше кажучи, наприкінці обміну ти отримувеш більше, ніж витратив. Це й буде твій заробіток. Ти його заслужив.

У ТЕБЕ виникла ідея вирушити кудись, узяти щось, повернутися й продати його покупцеві. Людина, яка купує це в тебе, платить не тільки за річ, але й за весь той шлях, який ти був змушений подолати, щоб транспортувати товар.

Бажання людей різняться залежно від віку та розташування. Зараз може здаватися дурницею, що 1000 років тому люди гинули, щоб отримати спеції: чай, перець, мускатний горіх. Ти знаєш, що таке мускатний горіх? А кардамон?

Це триває й до сьогодні: люди стоять у черзі за новими телефонами, квитками на матч або будь-яку іншу подію, що для них дуже важлива.

Отже, на ринку є корисні, тобто потрібні, непотрібні і в чомусь дуже важливі речі.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

З чого складається ринок?

Теоретично на ринку можна торгувати будь-яким видом ресурсів.

Найбільший ресурс у світі — це власне світ. Він зроблений із матерії, що нас оточує — безлічі морів, річок, хмар, землі. Усі ці речі називають сировиною: ідеться про деревину та її похідні, глину, з якої виробляють цеглу, мінерали, які видобувають у копальнях, метали, питну воду, вугілля та нафту, які спалюють, щоб отримати енергію.

Торгівля товарами одного виду може бути непростим завданням. Якщо тобі потрібні дрова для каміна, не обов'язково приносити дерево додому. Продавець має розпилити його, завантажити колоди на вантажівку й відвезти до твого будинку, щоб ти міг скласти їх біля каміна.

Сировину завжди переробляють або перетворюють. Зокрема, з нафти виготовляють бензин і дизельне паливо; дрова для каміна дають тепло, коли їх спалюють; колтан видобувають, щоб отримати порошок танталу, який використовують у виробництві мобільних телефонів. (Ми розуміємо, що ти, мабуть, не збираєшся купувати новий телефон, але якщо розповіси батькам, про що дізнався завдяки цій книжці, то неодмінно їх переконаєш.)

Перероблена та перетворена сировина стає «товаром», який ти можеш вибрати й купити.

Як саме? За допомогою грошей.

Ринок як система

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Для кого створений ринок?

Передусім для тебе.

Ти стаєш частиною ринку щоразу, коли бачиш щось, бажаєш чогось, наполягаєш придбати те, що вподобав і захотів.

Ринок — це відносини між тобою та всіма іншими, хто купує або продає.

На ринку люди пов'язані між собою, тому все, що хочеш або не хочеш зробити, матиме вагомий вплив на інших.

Якщо більше не захочеш переглядати мультфільм з фіолетовим кажаном, та ще й переконаєш усіх друзів перестати дивитися його, телекомпанії доведеться вирішити, які мультфільми з кажаном видалити з трансляції.

Якщо у твоїй сім'ї їдять тільки картоплю, ви купуватимете її більше, а магазин замовлятиме більше цього товару. Натомість якщо почнеш їсти лише брюссельську капусту, батьки спочатку шукатимуть інформацію в інтернеті, щоб пересвідчитися, що ти не захворів, і тільки тоді куплять тонну цієї капусти.

Тому на ринку існують «оператори» — люди, які «працюють», тобто виробляють речі. Є три види «операторів». Перший — ти, твоя сім'я, усі сім'ї у світі. Другий — бізнес. І ще один гравець — держава.

Підприємства використовують роботу сімей, щоб виробляти товари, які потім привозять на ринок.

Там їх намагаються продати, прагнучи отримати прибуток, з якого сплачують податки державі.

Держава, своєю чергою, використовує податки, щоб організувати життя громадян, регулювати ринкові правила. Вона піклується про спільні господарські об'єкти: школи, дороги, лікарні, парки, ландшафти, бібліотеки. Держава виплачує пенсії тим, хто більше не може працювати, і намагається захистити право кожного на охорону здоров'я. Крім цього, вона опікується тими, хто ще не знайшов роботи.

Усю цю схему відносин називають «економічною системою».

Щоб вона функціонувала, потрібна універсальна одиниця вартості, завдяки якій усі люди можуть налагодити комунікацію між собою.

Ось вона: євро.

Або для зручності — гроші.